

УДК 324-054(437.6)

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ УЧАСТІ ГРОМАДЯН СЛОВАЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

Ольга Сурніна-Далекорей

*ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
факультет суспільних наук, кафедра політології і державного управління
вул. Університетська, 14, 88000, м. Ужгород, Україна*

У статті проаналізовано специфіку політичної активності громадян Словацької Республіки в процесі демократизації. Досліджено політичну участь громадян Словаччини в межах найбільш поширених її форм: участь у виборах, членство в політичних та громадських об'єднаннях, консультаціях із владою тощо. Особлива увага приділена проблемі оцінки функціонування демократії та довіри до політичних інститутів. Зроблено висновок, що характер політико-культурних орієнтацій громадян Словаччини формується під впливом різних факторів, що зумовлює особливий змішаний тип політичної культури Словацької Республіки.

Ключові слова: Словацька республіка, демократизація, політична участь, політична культура, громадянське суспільство.

Постановка проблеми. Участь громадян у політиці вже понад півстоліття є центральною ідеєю досліджень, присвячених демократичним режимам. Власне, і процес демократизації в найширшому розумінні сприймається як зміна політичної культури суспільства. Науковці наголошують, що для багатьох перехідних демократій, зокрема в регіоні Центрально-Східної Європи (ЦСЕ), розвиток навиків участі, зацікавлення політикою пересічних громадян, формування учасницького підходу і відповідних політико-культурних орієнтацій є не менш вагомим метою для консолідації демократії, ніж зростання рівня соціально-економічного добробуту чи результати реформи у сфері державного управління. Словацька Республіка (СР) є типовою країною, що знаходиться на етапі розвитку демократичної політичної культури. Розвиток феномена політичної участі в СР здійснюється за стандартною схемою залучення людей до політичного життя: від зростання пізнавального інтересу до політики – до різних форм участі в політичних акціях. Характер політико-культурних орієнтацій населення Словаччини є наслідком багатьох соціально-політичних та економічних процесів, що розгортаються в межах країни, впливу національних традицій, поставторитарної спадщини, утвердження інститутів громадянського суспільства. Усе це дає підстави говорити про переважання змішаного типу політичної культури сучасної Словаччини.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми консолідації демократії в постсоціалістичних суспільствах сприяли активізації наукового інтересу західних вчених-компаративістів до проблематики політичних орієнтацій громадян країн регіону (Г. Алмонд, Д. Даймонд, Р. Даль, Х. Лінц, А. Степан, Р. Гюнтер, В. Меркель). У 1990-х роках ХХ ст. поживляється інтерес до проблем політичної участі громадян і в колишніх соціалістичних країнах ЦСЕ (А. Горцеа, С. Ніколеску, У. Корку, С. Н. Леткі). Розвиток громадянського суспільства та політичної участі в постсоціалістичний період є добре розробленою темою і у словацькій соціології та політології (З. Буторова [1, 5], С. Міхалікова [14, 15], М. Бернатова [4], О. Дяrfашова, М. Куска [11]).

Специфіку політико-культурних орієнтацій громадян СР та їх взаємозв'язок із політичною участю розглядають З. Міхалікова [15], О. Дярфашова, В. Кривий, М. Вельшиц [10], М. Бутора, З. Буторова, О. Дярфашова, М. Івантішін, В. Кривий, М. Вельшиц [8]. Вплив феномена політичної культури на протікання трансформаційних процесів в СР є об'єктом досліджень З. Буторової [5], С. Сомоляни О [17], З. Буторової, О. Дярфашової [6].

Важливим об'єктом уваги чеських науковців є дослідження сприйняття громадянами СР організацій громадянського суспільства та його ролі у процесах демократизації (М. Бутора, З. Буторова, Б. Стречанські [7], К. Зборіл [18], Д. Малова [13]).

Визнаючи безумовні успіхи Словаччини на шляху консолідації нового режиму, частина дослідників (З. Міхалікова, З. Буторова, О. Дярфашова) констатує зростаючий розрив між демократичними інститутами, політичним представництвом та суспільством загалом. Недостатнє фінансування, формалізм і, як наслідок, фрагментація громадських ініціатив та неурядових організацій обмежують можливості третього сектору опонувати владі (М. Бутора, З. Буторова, Б. Стречанські [7, с. 70]). Висновок про взаємну недовіру між політичними елітами та інститутами громадянського суспільства робить і словацький політолог О. Дярфашова [9]. Аргументи на користь очевидного дефіциту громадянської партиципації наводить К. Зборіл [18, с. 138].

Мета статті – проаналізувати динаміку політичної активності громадян Словаччини в межах найбільш розповсюджених форм політичної участі, дослідити вплив політико-культурних орієнтацій на основні форми та інтенсивність політичної участі в сучасній Словаччині.

Виклад основного матеріалу. Роль громадянського суспільства і, особливо, творчої інтелігенції у процесі переходу до демократії мало важливе значення. На відміну від інших центральноєвропейських країн, Чехословаччина не пройшла етапу поступової лібералізації, тому не володіла наприкінці 1980-х рр. навіть зачатковими формами опозиційних політичних партій. Опозицію режиму склали громадські ініціативи, наприклад, екологічний рух, правозахисні групи, а також неорганізовані групи представників альтернативної культури (художників, письменників, акторів). Подібні об'єднання не мали досвіду політичної діяльності, а тому виступ проти режиму для їх учасників був, перш за все, моральним вчинком. Дисидентський і правозахисний рух у Словаччині був слабшим, аніж у Чехії, тому перші неполітичні акції на зразок виступів незалежної альтернативної музики набували протестного характеру. Домінантну роль у цих умовах відіграв демократичний рух «Громадськість проти насильства» (ГПН), який виник стихійно, не мав ієрархічних структур управління, внаслідок чого довгий час не проявляв інтересу до прямої участі у процесі формування влади. Однак не дивлячись на перемогу на перших вільних виборах у липні 1990 р., лідери ГПН не ввійшли до складу уряду, внаслідок чого рух розпався у квітні 1991 р. Таким чином, суспільством спонтанно був зроблений вибір на користь структурованих політичних партій як основних агентів політичної сфери.

У подальшому політичний розвиток Словаччини почав істотним чином відрізнятися від чеського варіанту трансформації. Після розпаду ГПН його нішу основного політичного «авторитету» зайняла партія Рух за демократичну Словаччину (РЗДС) на чолі з В. Мечіаром У 1993 р. цей політик став прем'єр-міністром, який визначав загальну стратегію розвитку країни впродовж шести років. Таким чином, у Словаччині сформувалась специфічна ситуація, за якої парламентська система державної влади стала поєднуватись із авторитарною роллю прем'єр-міністра. Вже цей факт свідчив, що політична культура словаків мала багато недемократичних елементів. Усі існуючі протиріччя уповільнили прямолінійний і передбачили так званий «зигзагоподібний» розвиток демократії у СР.

Основною ознакою модернізації словацького суспільства стала поляризація політичних уподобань, хоча і на фоні досягнення консенсусу щодо вирішення основних соціальних проблем, ставлення до приватизації, очікувань щодо майбутнього розвитку країни. Соціальна диференціація, що прийшла на зміну колишній гомогенності, інтенсивні трансформації в системі офіційних політичних цінностей, фрагментація соціальних структур і формування громадянського суспільства викликали соціально-політичну дезорієнтацію словаків, які звикли до соціалістичної «стабільності».

Слід зазначити, що оскільки в післявоєнний період для більшої частини населення Словаччини рівень життя підвищився, то вони меншою мірою, в порівнянні з чехами, заперечували позитивні надбання соціалізму. У 1992 р. більшість словаків краще ставилися до «старого» режиму в порівнянні з «новим». Таким чином, використання паттернів так званої колективістської свідомості є одним із пояснень формування досить радикального варіанту націоналізму, поширення демагогічних гасел та авторитарних зразків правління у Словаччині в 1990-х рр.

Одними із засадних суперечностей словацького соціуму були відносини між індивідом та державою. Словаччину характеризує потужна традиція колективізму та державно-патерналістської орієнтації. Опитування громадської думки в середині 1990-х рр. підтвердило, що набуття більшої особистої відповідальності за своє майбутнє набуло підтримки в більшості словаків. Без сумніву, серйозні економічні проблеми Словаччини, особливо в 1990-х рр., є одним із пояснень цього феномену. Також громадян СР характеризує надзвичайно розвинене відчуття приналежності до колективу: 92% населення країни були впевненими, що їм є на кого опертися. Цей показник був трохи вищим, аніж у середньому у країнах ЄС (91%) [16].

Як свідчать дані опитувань, головна відмінність між СР, ЧР та Угорщиною полягала в тому, що більшість громадян Словаччини підтримували ідею ширшої відповідальності держави, і тільки 31,9% відстоювали протилежну думку. У ЧР, на противагу, цю ідею не підтримували 42,9%, в Угорщині – 34,0% [15, с. 193]. Поряд із цим в інших питаннях громадяни Словаччини та Чехії демонструють істотну схожість, а подекуди і подібність поглядів, зокрема щодо вирішення соціально-економічних проблем. Є очевидним те, що сімдесятирічне співіснування в рамках єдиної держави істотним чином вплинуло на політичну культуру обох націй.

Переконання в тому, що держава повинна зберігати багато важливих функцій, було і залишається широкорозповсюдженим у СР. Згідно з даними опитування (1996 р.) 50% громадян були противниками всебічної приватизації, майже 75% визнали, що істотне поліпшення стану економіки не є можливим без державного регулювання, більше 85% дотримувалися позиції, що держава повинна організувати співпрацю між фінансовими установами, бізнесом та профспілками [15, с. 193]. Поряд із цим подібні очікування не завадили значній частці словаків визнати позитиви вільного ринку. Наведені дані демонструють також, що підтримка особистої відповідальності та етичної толерантності в країні є нижчою в порівнянні із ЧР: дані досліджень, проведених у 1999–2005 рр., продемонстрували, що інтерес до етики, моральності і толерантності виявився серед словаків набагато менш значимим, аніж забезпечення високого життєвого рівня [2]. Поряд із цим обидві колишні «родички» є набагато ближчими одна до одної, ніж, наприклад, до Угорщини.

Загалом, для політико-культурних орієнтацій громадян СР є характерними парадоксальні поєднання. Так, наприкінці 1990-х років абсолютна більшість громадян СР – 80% – погоджувалася (повністю чи певною мірою), що демократія є оптимальним політичним режимом; 35,2% – надавали перевагу соціалізму, що, наприклад, перевищує польські

показники. Тобто в політичній свідомості словаків співіснували як орієнтація на демократичні ідеали, так і, водночас, ностальгія за соціальними гарантіями, що існували при попередній системі управління.

Попри сприйняття демократії як ідеалу для наслідування, словаки критично оцінювали стан її функціонування у власній країні. Так, у 1999 р. частка громадян, які вважали, що демократичні інститути та процеси є ефективними, складала всього 16%, давали їм нейтральну оцінку – 38,1%, негативну – 40,5%. Можна пояснити цей песимізм періодом, коли проводилося опитування – це був перший рік, коли словацьке суспільство жило поза режимом «мечіаризму», і його досвід не сприяв оптимістичній оцінці стану політичного життя в країні. Однак навіть у 2003 р., тобто через десять років після здобуття власної державності і п'ять років після проголошення курсу на демократизацію урядом М. Дзурінди, словаки надзвичайно критично оцінювали її стан у країні: 43% вважали її рівень низьким, 48% – ані високим, ані низьким; лише 5% респондентів визначили його високим [5, с. 108].

Негативна оцінка стану демократії всередині 2010-х років, зокрема в порівнянні із сусідньою ЧР (43% критиків супроти 35,8%), може мати багато пояснень: словаки відчували розчарування від реального функціонування такого устрою, оскільки ідеалізували його структури та процеси. Тим більше, що дані інших соціологічних досліджень засвідчують, що впродовж постсоціалістичного періоду зменшився рівень розуміння словаками процесів, що відбувалися в політиці: від 61% у 1994 р., 62% у 1998 р. до 53% у 2002 р., тобто громадяни відчували розгубленість від потоку інформації, яку треба було осмислювати. Окрім того, у 2004 р. лише 10% громадян асоціювали поняття демократії з політичною участю: набагато більше приваблювало словаків розуміння цього явища як свободи (49%), поваги до соціальних прав та добробуту (17%), рівності всіх перед законом, справедливості (12%) [1, с. 163].

Погіршення економічної ситуації, нездатність політичної еліти до ефективного менеджменту у форматі співіснування із Чехією, збільшення кількості політичних скандалів істотно підірвали віру населення Словаччини в дієвість державної політики та легітимність політичних інститутів. Зневіра населення Словаччини щодо здатності нових еліт захистити інтереси пересічних громадян, а також страх перед зубожінням, загальна песимістична оцінка ефектів економічних перетворень стали домінуючими у словацькому суспільстві в умовах системної трансформації. Як свідчать дані багаточисельних досліджень, низький рівень довіри до установ став також частиною і комуністичної спадщини. Станом на 2008 р. менше третини опитаних громадян Словаччини довіряли кожному з політичних інститутів (парламент – 24%, політики – 16%, політичні партії – 15%). Лише трохи вищим був відсоток довіри до органів захисту справедливості та порядку (загалом юридичній системі довіряло – 25%, поліції – 40%) [3, с. 39]. На думку фахівців, у словацькому соціумі, як і в інших перехідних суспільствах, в 1990-х рр. переважав низький рівень розуміння ролі установ як стабілізуючих агентів, що здатні успішно вирішувати проблеми та запобігати концентрації влади в руках еліти. Згідно з даними соціологічних опитувань наприкінці 1998 р., тобто наприкінці ери «мечіаризму», словаки втратили довіру до всіх політичних установ і взагалі ілюзію щодо необхідності участі в політичному житті.

У червні 1997 р. майже 90% опитаних громадян Словаччини зазначили, що політики відстоюють виключно власні інтереси або ж інтереси тих груп, які вони репрезентують. Майже 80% визнали, що сімейність, утилітаризм та кар'єризм переважали в словацькій політиці [14, с. 20]. Половина опитаних також продемонстрували переконання, що для досягнення цілей необхідно мати приватні зв'язки в уряді або ж опозиції. Поширеною стала думка про те, що «багаті купують демократію, вони робили так завжди і надалі будуть це робити».

У середині 1990-х рр. майже 80% респондентів були переконаними, що громадяни повинні делегувати вирішення важливих проблем чиновникам та обмежити їх власну участь виключно виборами кваліфікованих представників та депутатів. У цілому громадяни не відмовлялись приймати участь у політичному житті, проте зазначали, що участь не повинна бути занадто інтенсивною. Тільки 19% респондентів зазначили, що їх треба залучати в політику і громадське життя якомога частіше [14, с. 22].

Водночас легалізація права об'єднання в умовах незалежної Словаччини заохотила швидке зростання членів у різних громадських організаціях. Так, станом на листопад 1989 р. у країні було зареєстровано лише 306 громадських організацій, проте вже в січні 1991 р. їх кількість зросла до 4 тисяч. У лютому 1998 р. їх кількість досягла більш ніж 12 500 організацій. А на кінець 2001 р. було зареєстровано 16 849 неурядових організацій, із них лише 1,3-2 тис. організацій (8-12%) відзначались активною регулярною діяльністю [15, с. 191]. На початку 2000-х рр. відбувалося нове кількісне зростання сектору: станом на 2005 рік у СР нараховувалися 25,3 тис. об'єднань, 497 неінвестиційних фондів, 1021 суспільно корисна організація, 325 фондаций. У 2007 р. було обліковано 34,1 тис. структур, із яких 90,1% були асоціаціями. У 2010 р. кількість громадських об'єднань зросла до 37, 4 тис. [7, с. 50].

Більшість партій республіки були створені після політичних змін 1989 р. на елітарній основі. З огляду на це політичні партії не стали базисом для активного політичного життя у словацькому суспільстві в умовах постсоціалістичної трансформації. Характерною особливістю політичних партій СР є мала кількість членів, що свідчить про центральноєвропейську тенденцію. Загалом у політичних партіях СР у 1990-х рр. було задіяно в середньому близько 3% населення країни. Найбільшу кількість членів на початку 2000-х рр. нараховували: Рух за демократичну Словаччину – 72 200, Християнсько-демократичний рух – 27 348, Партія лівих демократів – 21 223, Словацька національна партія – 12 947, Угорська коаліція – 11 636 чол. [12, с. 58] Станом на 2008 р. у діяльності політичних партій брали участь 2% громадян [3, с. 34].

Дані статистичних опитувань свідчать, що більшість громадян СР не вважають участь у політиці своїм пріоритетом, негативно ставляться до інституту політичних партій. Заперечення партійної політики стало очевидним навіть у самоназвах політичних партій, як-то: «рух», «форум», «альянс», «союз».

Відносно видів політичної участі, то, не враховуючи членство в політичних партіях СР, її відсоток у різних формах активності є порівняно високим у центральноєвропейському вимірі, зокрема: підписання петицій – 18% населення країни брали участь в подібній формі діяльності, 9% – контактували з політиками, до вивішування політичної символіки вдавалось 4% громадян, 8% громадян брали участь у роботі аполітичних громадських організацій та об'єднань. Що стосується активних форм політичної діяльності, то Словаччина демонструє один із найвищих показників участі населення в бойкотах – 10% (у Болгарії, Польщі, Росії, Естонії цей показник не досягає 5%), порівняно з іншими країнами регіону є участь у демонстраціях – 3% [3, с. 36]. Поряд із цим очевидно, що «інтерес до політики» і «участь у політиці» є не завжди синонімічними явищами у словацькому суспільстві. Так, рівень інтересу до політики, очевидно, є вищим, аніж готовність брати участь у політиці або ж у різних формах політичної активності. Це особливо є вірним для молодого покоління словаків.

Як свідчить статистика, середній показник виборчої участі в Словаччині у хронологічному розрізі 1989–2002 рр. становив 81%. Якщо рівень участі в парламентських виборах громадян Словаччини та ЧР на початку 1990-х роках був майже ідентичним, то, починаючи

з другої половини останнього десятиліття ХХ ст., словаки проявляли більшу зацікавленість до перегонів, аніж чехи та поляки. Таку підкреслену увагу громадян СР до цієї форми демократії, зокрема в 1998 р., можна пояснити загальним сплеском активності в контексті обговорення проблематики «мечіаризму». Як результат, рівень участі в парламентських перегонах у 1998 році зріс порівняно з 1994 роком на 8,5%. Під час парламентських перегонів 2006 р. словаки в меншій кількості прийшли до виборчих дільниць (- 9,8 %) в порівнянні із ЧР у 2006 р., і лише на 0,8% більше в порівнянні з традиційно пасивними поляками у 2007 р. Подібний рівень активності був зафіксований і під час перегонів 2010 та 2012 рр. Можна припустити, що словаки вважали, що вони виконали свою роль щодо зміни напрямку розвитку країни. Незворотні реформи, проведені кабінетом М. Дзурінди, членство в ЄС і НАТО зробили, на думку словаків, неможливим повернення країни до авторитарного стилю правління. Вільні ЗМІ і потужні неурядові організації, міжнародні інститути, в яких бере участь країна, на думку громадян СР, є гарантами неповернення Словаччини в авторитарне минуле.

Тим більше, що саме успішна самоорганізація неурядових громадських організацій під час парламентських виборів 1998 р. у форматі кампанії «ОК-98» забезпечила історичну перемогу демократичних сил. Позапартійна кампанія виконала позитивну функцію не лише щодо забезпечення рівня участі у виборах (84,4%) та їх демократичного характеру, але й щодо мобілізації неурядового сектору.

Усвідомлення потенційної опозиційної ролі неурядового сектора та його значення в просуванні інтересів громадян змусили державу визнати роль громадських асоціацій як елемента автономного громадянського суспільства, однак, як зазначають експерти, це не сприяло утвердженню дійсно партнерських відносин, усебічній підтримці та повноцінному діалогу між словацькими урядами та громадянами. Вразливість багатьох громадських організацій, низький рівень політичної участі громадян у державному управлінні, формальний характер співпраці між державою та НУО та низька оцінка ефективності діяльності владних інститутів є серйозними викликами для сучасної Словаччини.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, політична культура громадян Словаччини може бути ідентифікована як специфічна суміш елементів демократичного і недемократичного типів, у цілому типова для перехідних країни ЦСЄ. Атавістичні соціальні структури, посткомуністичне мислення, бажання соціального захисту не сприяли утвердженню моделі ліберальної демократії на початковому етапі демократизації країни. Проте активна політична участь громадян у різних форматах на межі 1990–2000-х рр. дозволяє стверджувати, що СР є суспільством, яке бажає впливати на траєкторію свого розвитку.

Сучасна політична культура Словаччини носить змішаний характер із переважанням як активістського, так і парафіяльного типу мислення. Випадок Словаччини очевидно підтверджує той факт, що, на відміну від модернізації політичних інститутів, зміна культури та ціннісних орієнтацій населення є набагато тривалішим процесом.

Список використаної літератури

1. Буторова З. Непрерывность и изменчивость общественного мнения: посткоммунистические менталитеты и вызовы модернизации. *Опыт демократических преобразований в Словакии* / под ред.: М. Бутора, Г. Месежников, М. Коллар. Братислава : Институт общественных проблем, 2007. С. 156–170.
2. Гефферт Р. К вопросу о политической культуре Словакии. *Политическая экспертиза*. URL : <http://www.politex.info/content/view/275/30/> (дата звернення: 16.01.2019)

3. Европейское социальное исследование: изучение базовых социальных, политических и культурных изменений в сравнительном контексте. Москва : ЦЕССИ, 2008. 89 с.
4. Bernatova M. Public Perception of Local Government in Slovakia. *Public Perception of Local Government* / ed. P. Swianiewicz. Budapest: OSI-LGI, 2001. P. 224–276.
5. Bútorová Z. The Separation of Czechoslovakia and the First Decade of Slovakia's Independence through the Eyes of its Citizens. *Slovakia: Ten Years of Independence and a Year of Reforms* / eds.: M. Mesežnikov, O. Gyárfášová. Bratislava : IVO, 2004. P. 97–116.
6. Bútorová Z., Gyárfášová O. Return to Europe: New freedoms embraced, but weak public support for assisting democracy further afield. Praha : PASSOS, 2009. 20 p.
7. Bútorová M., Bútorová Z., Strečanský B. Active Citizenship and the Nongovernmental Sector in Slovakia Trends and Perspectives Civic association. Bratislava : VČELÍ DOM, 2012. 79 p.
8. Bútorová M., Bútorová Z., Gyárfášová O., Ivantýšyn M., Krivý V., Velšic M., Democracy and discontent in Slovakia: A public opinion profile of a country in transition / ed. Z. Bútorová. Bratislava : Imprint IVO, 1998. 215 p.
9. Gyárfášová O. Many people believe that someone «pulls the strings». URL : http://www.ivo.sk/buxus/docs/publicistika/subor/Gyarfasova_Deconspirator_19_8_13.pdf (Last accessed: 20.02.2019).
10. Gyárfášová O., Krivý V., Velšic M. Krajina v pohybe. Správa o politických názoroch a hodnotách ľudí na Slovensku. Bratislava : IVO, 2001. 22 c.
11. Gyárfášová O., Kúska M. The development of voting preferences and voting behavior. *Slovak elections '98* / ed.: M. Bútorová, G. Mesežnikov, Z. Bútorová. Bratislava : Imprint IVO, 1999. P. 221–232.
12. Lorková P. Rovnosť príležitostí v politike s dôrazom na politickú participáciu žien. Banská Bystrica : UMB, 2006. 182 s.
13. Malová D. Občianska spoločnosť, sociálne hnutia, mobilizácia a protesty na Slovensku. *Sociologia*. 2008. № 40. P. 347–363.
14. Mihalikova S. Political Culture and Civil Military Relation in Slovakia. Netherland: CEES, 2000. 68 p.
15. Mihalikova S. Slovakia: pathways to a democratic community. *Democracy and Political Culture in Eastern Europe* / ed.: by H.D. Klingemann, D.F. Zielonka, J. Zielonka. London: Routledge, 2006. P. 172–203.
16. OECD: Better Life Index. URL: <http://www.oecdbetterlifeindex.org/ru/countries/slovak-republic-ru/> (Last accessed: 10.02.2019).
17. Szomolanyi S. Slovakia: From a Difficult Case of Transition to a Consolidated Central European Democracy. *Democracy and market economics in Central and Eastern Europe* / ed. T. Hayashi. Hokkaido : Sapporo, 2004. P. 149–188.
18. Zbořil K. Citizen Campaigns in Slovakia: From National Politics to Local Community Participation. *Learning for local Democracy* / ed. J. Forbrig. Central and Eastern European Citizens Network, 2011. P. 129–151.

**PECULIARITIES OF POLITICAL PARTICIPATION OF CITIZENS
OF THE SLOVAK REPUBLIC**

Olga Surnina-Dalekorey

*Uzhgorod National University, Faculty of Social Sciences,
Department of Political Science and Public Administration,
Universytetska str., 14, 88000, Uzhgorod, Ukraine*

The specifics of the political activity of citizens of the Slovak Republic in the process of democratization is analyzed in the article. The political participation of the Slovak citizens within the most widespread forms of it is investigated: participation in elections, membership in political and public associations, consultations with the authorities, etc. The main focus is on the problem of evaluating the functioning of democracy and trust in political institutions. It is concluded that the nature of the political and cultural orientations of the Slovak citizens is influenced by various factors, which determinant a special mixed type of political culture of the Slovak Republic.

Key words: Slovak Republic, democratization, political participation, political culture, civil society.